

SVENSKA GRAND DANOIS KLUBBEN

Rasspecifika avelsstrategier 2004

Sammanställt av;
SGDK/AK, verksamhetsåret 2004 i november.

INLEDNING

År 2001 beslutade SKKs Kennelfullmäktige att det för varje ras ska finnas en rasspecifik avelsstrategi, RAS.

Denna ska innehålla rasens historia, nuläge och ge tydliga mål för framtiden.

RAS är ett kontinuerligt arbete för att främja kvalitetsutveckling. Inom RAS sker en omvandling av begränsad *vetskap* till samlad *kunskap* som i den praktiska tillämpningen utvecklas till *kompetens*. Målet är att kunskapen ska enas med erfarenheten under denna process som ingår i RAS.

Det är Svenska Grand Danois klubbens stora förhoppning att vi alla, uppfödare såväl som hundägare, känner vårt fulla ansvar att bevara och utveckla den svenska grand danoisrasens mentala och fysiska hälsa även för framtiden.

Klubben har förankrat arbetet med RAS genom information via medlemstidningen, uppfödarräffar och avelskonferenser och symposium samt träffar i avdelningars regi. Vidare har enkäter skickats till medlemmarna med varierande svarsfrekvens.

HISTORIK

Stridshundar

Förfäderna till dagens eleganta grand danois var stora och tunga stridshundar som kom till Mellaneuropa från öster under de keltiska folkvandringarna. Germanska folkstammar använde dessa stridshundar som vakthundar vid sina borgar. Även under romarnas erövringståg mot Gallien och Germanien fördes dessa doggar mot norr. Romarnas hundar kallades molosserhundar.

Först som stridshundar, senare också som jakthundar på storvilt blev doggarna tidigt de europeiska furstarnas och konungarnas hund framför andra. Under 1400-talet förekom export av jaktdoggar från England till den europeiska kontinenten. Dessa doggar var för stora och tunga för att klara av storviltsjakt. Därför föredrog man i "leverantörsländet" England en inkorsning av stora vinthundar, föregångarna till irländsk varghund och skotsk hjorthund. På detta stadium är vi fortfarande ganska långt ifrån vår moderna grand danois, men på grundval av de importerade raserna och de inhemska doggstammarna började en lokal avel av jakthundar vid praktiskt taget alla mellaneuropeiska furstehov.

Stora variationer

Eftersom nuvarande Tyskland under denna tid bestod av ett otal små furstendömen anses det, speciellt av tyska kynologer, att denna del av världen utfört det mesta avelsarbetet i framkorsandet av vår moderna grand danois. På grund av den mängd furstendömen som fanns i det nuvarande Tyskland blev variationerna på dessa doggar väldigt stor. Varje furste hade "sin" stam och det florerade ett otal "rasnamn", varav bärenbeisser, saupacker och hartzrude hör till de mest kända. Både Linné (1700-talet) och hans samtida, fransmannen Buffon kallade rasen grand danois. Detta var i och för sig riktigt då vi tidigare sett att grundmaterialet var engelskt och därefter "bearbetats" i Mellaneuropa. Beteckningen var underligt nog gammal redan på Linnés tid och också accepterad av tyskarna som använde namnet dänische dogge som gemensamt namn för alla sina rasvarianter.

Rasnamn och –standard

Under 1800-talet gick doggstammen kraftigt tillbaka i Tyskland men genom nationalhjälten Bismarcks stora kärlek för rasen väcktes åter intresset för dessa hundar. Från Bismarcks tid härstammar också det gamla ordspråket "Två doggar på gården är bättre för ärligheten än pastorns predikan". På 1870-talet började tyskarna tycka att en hund med engelskt/tyskt ursprung inte skulle ha ett rasnamn som utpekar den som dansk. Olika namn prövades som tigerdogge och ulmerdogge, men man stannade slutligen för deutsche dogge och år 1880 kom den första rasstandarden. År 1937 bestämde FCI att det står varje land fritt att själv bestämma rasnamnet. Tyskland tog deutsche dogge, England och USA tog namnet great dane och Italien tog namnet alano. Det italienska namnet som syftar på de ursprungliga doggarna, alaunt, är troligen det riktigaste.

Grand danois i Sverige

Grand danois fanns i Sverige innan SKK bildades år 1889. Det var fabrikör T A Torstensson som 1908 först påbörjade en målmedveten avel med rasen och som vid denna tid klassades som "lyxhundar". Benämningen "lyxhundar" kom sig av, att de hundar man inte jagade med gick som sällskap till de rika damerna. Inom SKK bildades 1930 ett Grand Danois utskott.

SGDK

År 1963 bildades en inofficiell rasklubb i Sverige, "Grand Danois Ringen", med Bo Bonnier som ordförande, Ulla Magnusson, kennel Airways, vice ordförande, Bror Grandin sekreterare och Aase Järrel som kassör. Ulla Magnusson var en stor entusiast och "grundare" av dagens grand danois i Sverige. Hon har betytt och betyder än idag mycket för rasens avel och förvaltning.

År 1979 blev Grand Danois Ringen en officiell rasklubb, så kallad specialklubb, och bytte namn till Svenska Grand Danoisklubben.

Rasspecifika avelsstrategier för Grand Danois

Svenska Grand Danois klubbens övergripande mål är att väcka intresse för och främja avel av friska och mentalt och fysiskt sunda, bruksmässigt och exteriört fullgoda hundar samt bevara rasens specifika egenskaper i enlighet med rasstandarderna för grand danois. Dagens grand danois är en ädel, lugn och värdig hund. Det är en trofast och pålitlig familjehund och håller en viss distans till främlingar.

Grand danoisrasens utveckling grundas på uppfödarnas val av avelsdjur och användning. För rasens möjlighet att fortleva är en ärftlig variation en förutsättning. Aveln ska därför vara målinriktad, långsiktig och hållbar. Med hållbar menas att aveln inte leder till brister avseende hälsa, mentalitet eller funktion och inte heller tömmer rasen på genetisk variation.

Svenska Grand Danois klubben vill uppmuntra till och verka för ett bibehållet gott samarbete mellan uppfödare och enskilda grand danoisägare inte bara i Norden utan också i Europa och i övriga världen.

Svenska Grand Danois klubben ansvarar tillsammans med Svenska Kennelklubben för rasen och dess utveckling i Sverige.

All avel och uppfödning skall ske i enlighet med FCI:s "code of breeding ethics", Svenska Kennelklubbens grundregler, Djurskyddslagen och Jordbruksverkets föreskrifter samt Svenska Grand Danois klubbens avelsetiska rekommendationer.

Utöver detta skall Svenska Grand Danois klubben verka för att;

- fortlöpande följa rasens hälsostatus genom hälsoenkäter till uppfödare, och enskilda hundägare
- kartlägga förekomsten gällande magsäcksvridning och dilaterad kardiomyopati
- ge fortlöpande information via klubbens medlemstidning, avelskonferenser och utbildning över rasens hälsostatus
- bredda avelsbasen
- öka den genetiska variationen och bibehålla en låg inavelsgrad
- rasen ska ha en god hälsostatus som möjliggör ett långt liv.
- bibehålla rasens specifika egenskaper
- hamna i en lägre premiegrupp hos försäkringsbolagen
- klubb och medlemmar bemöter varandra med respekt och förtroende

Populationen

Det är viktigt att bibehålla rasens genetiska variation. Idag ligger inavelsgraden på 3,08 % beräknat på genomsnittet sedan registrerade från år 1956. År 1984 låg rasen som högst med en inavelsgrad på 5,8 % med 339 registrerade individer och 5,3 % de två efterföljande åren. Inavelsgraden bör ligga på 2,5 % eller under, beräknat under ett års registreringar.

För att öka den genetiska variationen måste fler hundar utnyttjas per generation. Idag utnyttjas 82 hundar av 162 tillgängliga (Lathunden 2004).

En hanhund bör inte vara far till mer än 5 % av hundarna i sin generation eller till mer än 25 % av de hundar som registreras per år. Det innebär ca 70 avkommor per en 5-års period för en hanhund. Inavelsnivån ligger relativt lågt i förhållande till rasens population idag. Fram till år 2003 användes endast nio hundar i större utsträckning än vad som rekommenderas. Populationen för grand danois utnyttjas på ett hållbart sätt avseende den genetiska variationen idag.

Mål

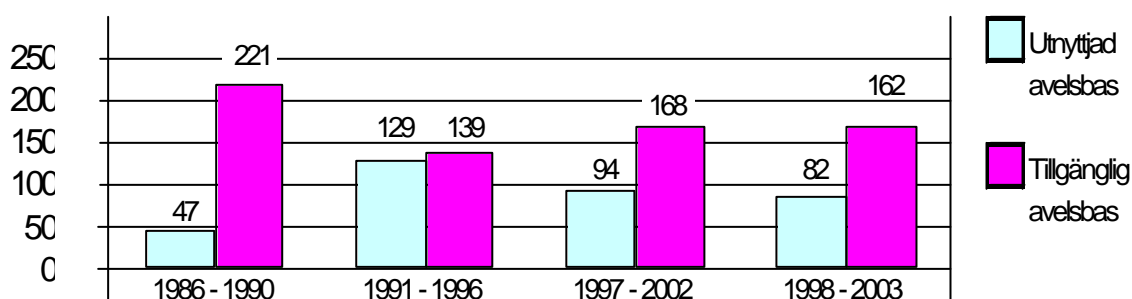
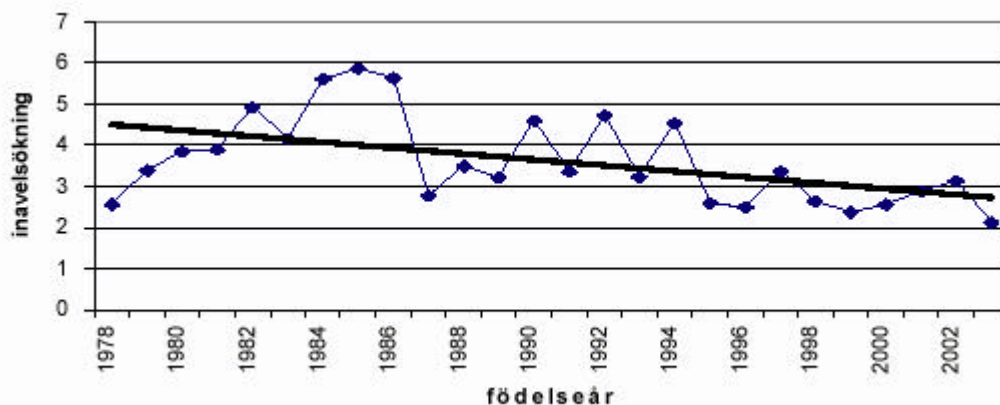
Att bibehålla inavelsgraden på en acceptabelt låg nivå.

Att bättre utnyttja tillgängliga hundar i aveln.

Att öka den genetiska variationen.

Strategi

Uppfödarna kan via SGDKs avelsråd få hjälp med att räkna ut inavelsgraden för tänkta parningar. Att till aveln inte använda mer närbesläktade avelsdjur än kusiner motsvarande inavelsgrad på 6,25 %.

Hälsan

Svenska Grand Danois klubben skickade 2002 ut en hälsoenkät till uppfödare och enskilda grand danoisägare som innehöll frågor om rasens sjukdomar och mentalitet. De 400 utskickade enkäterna resulterade i 361 svar. Klubben har inhämtat statistik från försäkringsbolagen Agria, Sveldand och Folksam.

Hälsoenkäten och statistiken från försäkringsbolagen visade att hjärtproblem, magsäcksomvridning och tonsillit var de största hälsoproblemen. Den vanligaste hjärtsjukdomen var dilaterad kardiomyopati. Grand danois ligger i försäkringsbolagens högsta premiegrupp.

På enkätfrågan om hur det generella hälsotillståndet varit svarade 94 % att hunden generellt mått bra, 4 % svarade att hunden haft problem och 2 % att hunden inte mått bra. På enkätens fråga om allt blev som djurägaren tänkt sig svarade 87 % ja. Av de hundar som avlivats var 84 % av fallen orsakad av sjukdom.

Vanligaste diagnoserna hos Agria	Antal hundar	Enkäten	Antal hundar
Akut tonsillit	166	Tonsillit	141
Dilaterad kardiomyopati	114	Hälta	83
Magsäcksomvridning	112	Hudproblem	61
Neoplastiska hudförändringar	91	Magsäcksomvridning	51
Pyometra	84	Öronproblem	46
Kronisk tonsillit	63	Höftledsdysplasi	38
Bitsår	43	Pyometra	37
Hälta	43	Hjärtfel	34
Kejsarsnitt	32	Cancer	32
		Ektropion	27

Agria Vanligaste diagnoserna vet.vårdsättningar	Antal hundar/år	Agria Vanligaste diagnoserna livförsäkringar	Antal hundar/år
Akut tonsillit	21	Magsäcksomvridning	6
Neoplastiska hudförändr.	11	Dil. Kardiomyopati	6
Pyometra	9	Hjärtsvikt	2
Magsäcksomvridning	9	Pyometra	1
Dil. Kardiomyopati	9	Wobbler	1
Hälta	5	Utan diagnos	1
Kejsarsnitt	4	Malignt lymfom	1

Magsäcksomvridning

Detta drabbar främst stovuxna hundraser. Magsäcken snor sig runt sin egen axel vilket gör att buken fylls med gaser. Detta påverkar blodcirkulationen och kan leda till hjärtsvikt. Orsaken är inte helt klarlagd men förekommer oftare hos vissa raser och inom vissa familjer. Miljöfaktorer har stor inverkan om hunden utvecklar sjukdomen eller inte. Andra orsaker till magsäcksomvridning kan vara hetsätning, för mycket vatten eller mat, stress, motion före eller efter utfodring eller fodret i sig. Torrfooder med bas av säd ger tung magsäck och ökar risken för magsäcksomvridning.

I enkäten fanns magsäcksomvridning på fjärde plats och 16 fall av 51 med dödlig utgång. I Agrias statistik stod diagnosen för de flesta utbetalningarna i livförsäkringen. Man kunde i enkäten se en viss koncentration vid 4-6 år och vid 9 års ålder. Medelåldern låg på 6 år, den yngsta var 10 månader gammal och den äldsta 12 år. Hundar födda 1992 eller tidigare verkade få magsäcksomvridning i större utsträckning än hundar födda efter 1992.

Mål

Att kartlägga om tillståndet är bundet inom vissa familjer, d.v.s. huruvida ärftlighet kan påvisas.

Strategi

Inrapportering om säkerställd diagnos om magsäcksomvridning till SGDKs avelskommitté

Dilaterad kardiomyopati

Dilaterad eller kongestiv kardiomyopati, DCM, förekommer främst hos stora hundraser. Den gör att hjärtmuskeln blir tunn och att den inte orkar dra ihop sig normalt vilket leder till hjärtsvikt. Innan det leder till hjärtsvikt är hunden vanligtvis symptomfri. På grund av dålig hjärtpumpsförmåga blir det blodstockning i lungorna som ger lungödem, vätska i lungorna, eller i bukhålan, ascites. Hos vissa hundar kan blåsljud uppträda men inte hos alla.

Diagnosen på DCM kan endast fastställas genom ultraljud som endast visar resultatet för dagen. Prognosen är dålig endast 25-40 % överlever i 6 månader men det finns även de som levt mer än två år.

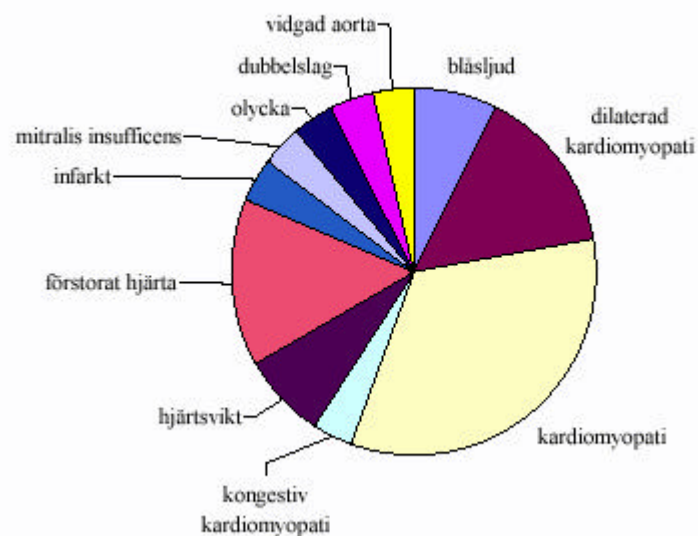
Eftersom det finns rasdisposition för grand danois och koncentration till vissa familjer finns anledning att misstänka att sjukdomen är ärftlig. Sjukdomen drabbar främst unga hanhundar i åldern 6 – 14 månader. 34 hundar i enkäten hade någon form av hjärtsjukdom, 14 hade diagnostiserad kardiomyopati och 9 av dem hade avlidit eller avlivades. Medelåldern på hundar med någon form av hjärtsjukdom var 5 år medan hundar med kardiomyopati hade en medelålder på 4,5 år. Den yngsta var 3 månader och den äldsta 12 år. Enkäten visade också att det var fler hanhundar än tikar som drabbats. Hundar födda före 1996 uppvisade sjukdomen i större utsträckning än de som var födda efter 1996.

Mål

Kartlägga inom vilka familjer som sjukdomen är mest representerad i under en 5 års period.

Strategi

Kartläggning om fastställd kardiomyopati.

Tonsillit

Tonsillit är en inflammation i tonsillerna som kan vara orsakad av många olika faktorer. Tonsillerna reagerar på andra infektioner i kroppen och om en tonsillit uppstår ska man undersöka om andra ev. infektioner finns hos hunden. Tonsillerna är en del av det lymfatiska systemet som utgör ett skydd mot andra infektioner i kroppen. Från enkäten svarade 39 % att de fått diagnosen. En variationsanalys visade att hanar är mer predisponerade än tikar. I Agrias statistik var akut tonsillit den vanligaste diagnosen samt kronisk tonsillit.

Symtomen kan vara avmagring, glanslös päls och s.k. pervers aptit. En obehandlad och långtgående tonsillit kan dessutom leda till fatala följder som t.ex. hjärtmuskelinflammationer.

Strategi

Ökad information för att uppmärksamma den enskilde hundägaren problemet och dess följder.

Höftledsdysplasi

Höftledsdysplasi är en rubbning i ledens utveckling under de första levnadsmånaderna. Detta kan leda till ostadigheter i leden och benpålagringar.

Från och med 1985, när kravet på känt HD-status hos avelsdjuren infördes, har 83 % av tikarna som använts i avel under denna tid känt HD-status. Av dessa har 14 % någon grad av dysplasi.

Motsvarande siffror på hanhundarna är 73 % med känt HD-status varav 8 % av dessa med någon grad av dysplasi. 75 % av hundarna som höftledsröntgats är utan anmärkning.

Mål

Behålla eller minska den redan låga förekomsten av lindrig dysplasi, för att säkerställa att rasen inte har några generella problem avseende höftledsdysplasi.

Klubben ska verka för att kunna träda ur SKKs hälsoprogram avseende HD.

Strategi

Att uppmuntra grand danoisägare och uppfödare att på frivillig basis höftledsröntga sina djur, oavsett om de ska gå i avel eller inte.

Att i avel endast använda friröntgade djur.

Pyometra

Pyometra, livmodersinflammation, är hormonstyrkt och är mycket vanlig hos hund. Grand danois har ingen större relativ risk än andra hundraser att få sjukdomen. Däremot visade Agrias liversättning att grand danois hade nästan sex gånger så stor risk än övriga raser att bli avlivad eller dö i pyometra än genomsnittsrasen.

Symtomen visar sig vanligen två månader efter löp. Från enkäten kunde utläsas att 37 tikar av 203 som svarade hade haft pyometra. Majoriteten av tikarna hade fått sjukdomen efter löp. Mer forskning behövs för att klargöra varför vissa raser drabbas oftare än andra.

Förlossning

Kejsarsnitt var en av tio vanligaste veterinärvårdssättningar hos Agria. Majoriteten av tikarna som förlöstes med kejsarsnitt hade någon form av värksvaghet eller död valp. Enkäten visade att 16 tikar förlöstes med kejsarsnitt, 13 av tikarna på grund av värksvaghet, 2 tikar på grund av död valp och 1 tik på grund av felläge av valp.

Mentalitet

Mentaliteten är mycket viktig. Grand danois är en stor ras och ska till sin läggning vara vänlig, kärleksfull och trogen sin ägare och särskilt barn. Mot främlingar håller den en viss distans. Självssäkra, oförskräckta, lättuppfostrade och läraktiga sällskaps- och familjehundar eftersträvas, vilka har en hög retningströskel och inte är aggressiva. Samhället ställer också höga krav på våra hundar. Mentalitet är delvis ärftligt därför är det viktigt att till aveln endast använda mentalt stabila hundar.

För beskrivning av hundars mentalitet används idag den så kallade Mentalbeskrivning, hund, MH. I dagsläget har endast ca 35 grand danois genomgått MH vilket inte kan ge en riktig bild över rasens mentalitet.

Vi kan se tendenser att grand danois inte till fullo motsvarar rasstandardens formuleringar beträffande mentalitet. Enkätsvaren indikerade att det finns rädda och aggressiva hundar.

Mål

Under en 5 års plan kartlägga den mentala hälsan. Att få tillräckligt många att MH testa sina hundar för att kunna skapa ett rasspecifikt spindeldiagram. För att skapa en bra profil bör det vara en spridning på hundarna så de inte tillhör samma familj.

Verka för ett samarbete med SBK och Studiefremjandet samt utbildning av figuranter för MH-test för grand danois.

Strategi

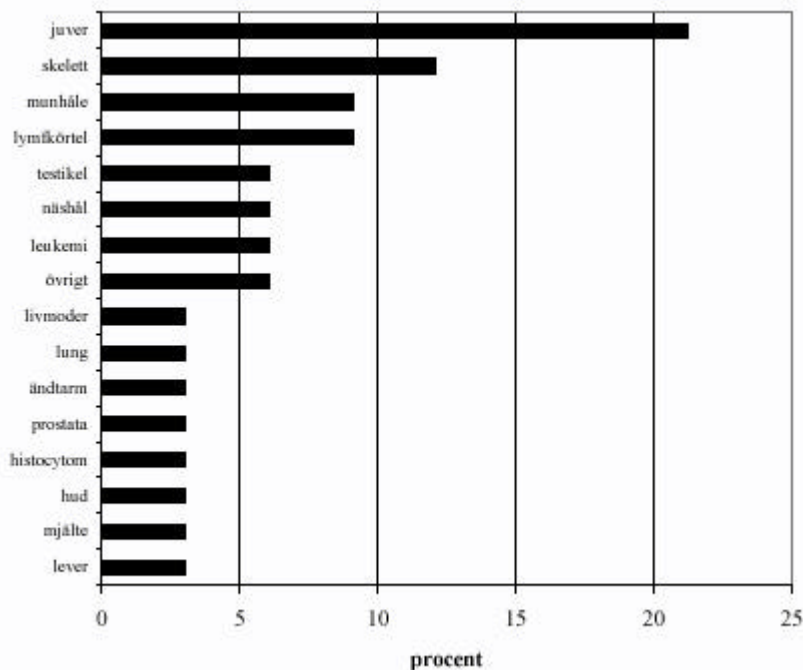
Rekommendera att till aveln endast använda mentalt stabila föräldradjur. Uppmuntra till uppfödarutbildning. Uppmuntra uppfödare och grand danoisägare att MH testa sina hundar.

Övrigt

Sköldkörtelrubbingar och ögonsjukdomen katarakt har under ett flertal år visat sig förekomma inom en del, obesläktade, familjer.

Då rubbingar i sköldkörteln kan ge allvarliga och långa lidanden för hunden och då katarakt p.g.a. eventuell nedsatt synförmåga, kan ge olika beteendeförändringar som i vissa fall kan tolkas som temperamentsdefekter, är det av största vikt att vi är observanta på nya fall och ärligt och öppet redovisar dessa.

Bland de vanligaste diagnoserna hos Agria visar att neoplastiska hudförändringar ligger på 4:e plats och veterinärvårdsersättningen ligger på 2:a plats hos Agria för denna diagnos.

Andel hundar i enkätmaterial med olika cancerdiagnoser.

Färg

Rasen har fem godkända färger, gul, tigrerad, svart, harlekin och blå. Från och med 2005-01-01 försvinner det tidigare registreringsförbudet för gul och tigrerad avkomma efter föräldradjur med annan färg än gul eller tigrerad. Detta innebär att man t.ex. får registrera en gul avkomma efter svart förälder. Klubben har uppmärksammat att under de senaste åren har en klar ökning av ej godkända färger registrerats.

Klubben har tacksamt noterat att beslutet om avelsrestriktioner beträffande harlekin x harlekin har uppskjutits på obestämd tid.

Registreringar mellan åren 1998 t.o.m. september –2004 fördelat på färg

År	Gul	Tigr.	Svart	Harl.	Blå
1998	82	41	67	19	16
1999	82	57	110	46	49
2000	49	56	112	36	63
2001	130	43	87	42	51
2002	82	37	90	37	65
2003	112	65	106	16	76
2004	108	40	84	35	42

Registreringar av ej godkänd färg

År	Antal	År	Antal	År	Antal
1985	0	1992	2	1999	14
1986	0	1993	4	2000	9
1987	0	1994	5	2001	9
1988	0	1995	7	2002	13
1989	1	1996	4	2003	8
1990	2	1997	8	2004	22
1991	0	1998	10		

Mål

Att värna om rasens fem godkända färger för att bevara det rasspecifika som varje färg representerar.

Strategi

Uppmana och informera uppfödare att endast använda och registrera de fem godkända färgerna i sitt avelsarbete.

Registrerade grand danois

1985 infördes krav på officiell känd HD-status i SKKs hälsoprogram för grand danois. År 2000 påbörjades en ny avläsningsteknik gällande höftledsstatus s.k. Norbergs vinkel.

År	Kullar	Reg.	HD-rtg i %	HD-fri i %	Dyspl. I %
1976	67	315	6,7	95	5
1977	78	390	11,8	78	22
1978	55	292	10,3	93	7
1979	53	287	12,5	94	6
1980	62	339	18,3	82	18
1981	59	317	17	81	19
1982	57	289	23,5	84	16
1983	62	299	28,4	82	18
1984	64	343	27,4	89	11
1985	44	218	30,7	88	12
1986	46	230	37,4	91	9
1987	40	231	36,4	86	14
1988	44	251	36,3	86	14
1989	37	189	34,9	86	14
1990	52	269	32	84	16
1991	40	206	30,1	89	11
1992	37	208	40,9	91	9
1993	40	202	39,6	91	9
1994	38	174	43,7	76	24
1995	47	238	39,5	87	13
1996	47	210	38,6	73	27
1997	53	265	39,2	77	23
1998	50	240	35,8	83	17
1999	60	340	36,8	77	23
2000	58	322	35,7	66	34
2001	70	373	34,3	84	16
2002	55	338	26,9	85	15
2003	58	367	1,4	80	20
2004	53	344 (t.o.m. 30/10-04)			

Sammanfattning

Vad det gäller rasens hälsa är de främsta målen för SGDK att i möjligaste mån förbättra rasens prognos gällande magsäcksomvridning och kardiomyopati. Dessa akuta sjukdomstillstånd är troligen ärftliga men ingen forskning kan idag med säkerhet fastställa i vilken utsträckning. Klubbens övertygelse är att vi kan förbättra prognosen genom att kartlägga förekomsten och med hjälp av uppfödarnas avelsarbete nå fram till uppsatt mål.

Grand danois ligger i den högsta premiegruppen hos försäkringsbolagen och arbetar vi avelsmässigt mot gemensamt mål kommer vi att förhoppningsvis att förbättra rasens försäkringspremie inom en 5 års period.

Den effektiva populationsstorleken har gått i en positiv riktning. Perioden 1986-1990 var den effektiva populationen 47 djur av 221 tillgängliga, 1991-1996 var den effektiva populationen 129 djur av 139 tillgängliga. Åren 1998-2003 var siffrorna 82 respektive 162. Beräkningarna omfattar 366 slumpvalda kullar, rasen har registrerat 393 kullar med 2 029 hundar under åren 1998-2003.

HD förekommer men i så relativt ringa omfattning och grad att vi inte är beredda att kalla det problem. Vi får inte se oss blinda på mätbara resultat på bekostnad av rasens övriga utveckling och status. Klubben kommer att fortsätta rekommendera avel med i första hand friröntgade avelsdjur men om avelsdjuret i övrigt har exteriöra och mentala kvaliteter som bedöms tillföra något i rasen kan användning av avelsdjur med lindrig dysplasi försvaras.

Referenser

SGDK's rasbroschyr

SKK's rasdata och Lathunden 2004 (Per-Erik Sundgren, Genetica AB)

SKK's registreringsavdelning

Hälsoenkäten som skickades ut till grand danoisägare

Agrias försäkringsbolag

Populationsstudie av rasen Grand Danios, Anna Eriksson, SLU, examensarbete 256, 2004.